איסור חזרה בערב שבת

1) **רא"ש – רנ"ג סי'**

(ע) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שֶׁהוּא סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה (עא) אוֹ סָמוּךְ לְבָרְכוֹ שֶׁהוּא קַבָּלַת שַׁבָּת לְדִידָן (הגהות מרדכי), (עב) אִם הוּא סָמוּךְ כָּל כָּךְ שֶׁאִם נִצְטַנֵּן הַקְּדֵרָה אִי אֶפְשָׁר לְהַרְתִּיחָהּ מִבְּעוֹד יוֹם דִּינוֹ כְּמוֹ (יח) בְּשַׁבָּת (עג) עַצְמוֹ, וְיֵשׁ מְקִילִין בָּזֶה, וְהַמִּנְהָג לְהָקֵל אַךְ (עד) טוֹב לְהַחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁאֵין צֹרֶךְ כָּל כָּךְ.

2) **תוס' פרק כירה לז:**

וב"ה אומרים אף מחזירין. תמיהו בשבת מחזירין (ב) כדאמר בגמרא ולשון טוטלין נמי משמע דבשבת מייירי דבמול לא הוה צריך למיתני טוטלין **ומתני דאסר** תמיהו באול בגיס הכל כבשיגה גרופה ולבית שמאי אפי' בגרופה מדקאמר בגמרא לדברי האומר מחזירין מתחילין אפילו בשבת **משמע דעיקר פלוגתא היי באול** ועוד מדקתני ר"מ מדקאמר לא יתן עד שיגרוף ואי לא יתן לא יחזיר בשבת הוא אין יגרוף או יקטום בשבת [ה]יהוה ליה למימר אלא אם כן גרף וקטם אלא באול נמי אסור להחזיר וא"מ מה שיעור הוא ונתן לאסור בע"ש הכיכא דסלקו בהשכמה פשיטא דשרי להחזיר **ואומר ר"י דמשעה אלא יוכלו להרתיחו מבעוד יום אסור להחזיר** ומיהו בשבת אפילו רוחם אסור להחזיר לאמן דאסר דאי לאו הכי מנא ליה דרבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דילמא קומקמוס של חמין רותח הוה **ועוד אומר ר"י דמגיעו למימר דנעבד שבת נמי אסור להחזיר אפילו רותח משעה אחת היה** קר לא הוה יכול להרתיח מבעו"י. וקשה לרשב"א הכי שרי להחזיר קדרה על גבי כירה בשבת והא אמר פרק המביא כדי יין (ביצה דף לב: ופס) דצילים וקדרה וחביתא ופוריא מלמעלה אסור משום אהל ואור"י דכי אמרו מכמים אהל ערלאי ה"מ כשעושה הדפנות תחלה ואח"כ הכיסוי אבל הכא שדופיה הכירה כבר עשויות אפילו לא אמור רבנן לאסור ליתן קדרה על גבה ומיהו הא דאמר בהמוצא תפילין (עירובין דף קב.) גבי דיבכי דרב הונא דאמר ליה כרוך בודיא ושייר בה עופא לאמר מוקיף על אוהל ערלאי הוא משמע דבלא שיור אסור אע"ג דהדפנות כבר עשויות אור"י אתם משום דדמי אהל טפי אסור אפי' בלא עשיית דפנות אבל קדרה דלא דמי אהל כולי האי לא אסרו חכמים בלא עשיית דפנות:

3) **רש"י (כירה לח:)**

מחזירין אפילו בשבת. כיום המחרת ולא תימא פלוגתייהו משתבה והתם הוא דאמרו משום דמוכחת מילתא דאדעתא דאהדורי לגורך אמר שקיל ליה אבל ביום לא מוכח דשקיל ליה אדעתא דאהדורי ובטלה לה הטמנה וה"ל כמטמין לכתחלה:

4) **רא"ש פ"ג**

• אבל שמותר לשהותו על גבי האש כשנוטלים אותו בשבת [ג]אסור להחזירו למקומו. ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה או בכירה וכופה שהוסקו בקש וגבבא. והוא שלא הניח הקדרה על גבי הקרקע אבל "משהניחה [ד]על גבי קרקע אין מהזירין אותה. ואפילו על גבי כירה גרופה או מכוסה. ואין מחזירין לתנור ולא לכופח שהוסקו בגפת או בעצים אף על פי שגרף או כסה מפני שהבלן חם ביותר. וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת:

5) **הרן (טו: בענפי גריף)**

• ולא נראה לי כן משום דס"ל לטעמייהו אזלי דבעו בכולהו מלאכות שאדם מתחיל מבעוד יום (ב) [ג] (הוא) אם יעשה מקצת מעשה שלהם קודם לתחילה אבל לע"ה דמתירין בכולן עם השמש כדאיתא בפרקא קמא אפי' אין שהות ביום כדי לבתחתם שרי. ומשום הכי אמרינן בגמרא לדברי האומר מחזירין מתחילין אפילו בשבת משום דלאלוגי אבל אין הכי נמי דאפילו בשאינה גרופה מבעו"י שרי:

6) **רא"ש – פ"ג סי'**

ב **בית** הלל אומרים אף מחזירין אמר רב שבת לדברי האומר מחזירין [דף לח ע"ב] מחזירין ואפילו בשבת. ואף ר' אושעיא סבר מחזירין ואפילו בשבת דא"ר אושעיא פעם אחת היינו עומדים [ט] לעילא מר' ינאי רבה והעליו לו קומקומוס של חמין מדיוטא התחתונה לדיוטא העליונה ומזגו לו את הכוס והחזירוהו למקומו ולא אמר לנו דבר. רב"י פי' אף בשבת כלומר ביום השבת דלא תימא דוקא בלילה מחזירין משום דדעתו היה להחזיר לגורך מחר אבל כשנטלו ביום לא הוי דעתו להחזיר והוי כשהייה מדשה קמ"ל. אבל לא משמע כפי' דבכלל בשבת הוי גם בלילה [יא] אלא מדקאמר בשבת משמע דעיקר פלוגתייהו בחול דב"ש אפילו בחול [יב] וכן דקדק רבינו מס ז"ל מלישנא דקתני במתני' לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר ואי בשבת דווקא אמרי ה"ל למימר אלא"כ גרף וקטם. וא"ש מה שיעור יהיה בחזרה וכי אם סלקה בתחי היום יהא אסור להחזירה. וי"ל דאסור להחזירה היכא דנתקרר ואין שהות כדי להרתיח מבעוד יום. ומיהו השתא צריכין למימר דע"ש אלוקה משבת דבשבת אפילו הוא רותח אסור להחזיר לאמן דאסר דאי לאו הכא אמרא ליה דר' אושעיא סבר מחזירין מדאמר והעליו לו קומקומוס של חמין ומזגו לו הכוס והחזירוהו למקומו דלמא קומקומוס של חמין רותח הוה ולכך החזירוהו אלא ודאי אמאן דאסר אסר אפי' רותח *. [י] ולישנא [יא]דמחזירין אף בשבת דעבד שבת אלכך גרמה דבעבד שבת נמי אסור [אפילו] הוא רותח אסור להחזירו כל היכא דאם היה יכול להרתיחו מבעוד יום. [ב] וע"ל הא דאסור מבעוד יום להחזיר אם שמתי אף בגרופה וקטומה היינו מבעוד יום [יג] דומיא דמשהיה דכמו משהיה דהיינו אחר שנתבשלה נתנה בכירה להשהותה שם. כן נמי מבעוד יום דאסור להחזיר [ד] היינו אחר שנגמר בישולה ומניחה עומדת על הכירה עד לעבד להחזיר תוכה ואם נטלה אז מן הכירה אסור להחזירה אלו שבת. וכולה חדא גזירה היא דכיון דאיכא מתבשלת עוד על הכירה הוי כמחלת שהייה ואי שריין להחזיר מבעו"י אתי נמי להחזיר משהיה. אבל כל זמן שלא נתבשלה לא לרבה נוטל ומחמיר כל היום: [יד לח ע"ב] (ה) אמר ר' אלנו אמר רב אמא בר גוריא אמר רב לא אמרו אלא על גבה אבל לאוכה אסור להחזיר אמר רב זעירא אמר ר' אמי אמר ר' אבא [ט] לא שנו אלא עודן בידו אבל הניחן על גבי קרקע אסור אמר מזקיה משמיה דאמיי הא דאמר עודן בידו מותר לא אמרן אלא שדעתו להחזיר אבל אין דעתו להחזיר אסור. ותרצ שבת דאמר מחזירין אף בשבת אבל [ה] אבל מבעוד יום מחזירין [ו] בכל ענין.

7) **רא"ש – פ"ג סי'**

ב [ו]יש מקומות שבמקום שמניקין האור ובשלו הקדרות כל היום לעת ערב מלקין את האם ונורפין הרמן ונותנין הקדירה לגורך ממר ומכסין אותה בחפר לוקן. ויש לחמוה על מנהגם דאסירנא הכא לחת קופה שטמן על גפת של דמיס דמקרי הבלא ואין לך מוקף הבל יותר מן המקום שבשלו שם כל היום. ויש לחת טעם למנהגם דאלמי אתם שבתו [ז]הקדירה לקופה לשם הטמנה וגם לאו לאו להטמין בתוך גפת של דמיס אינא הלכך אינא למימס דלמא אתי למימר מה לי ליתן גפת מתח הקדרה מה לי להטמין בתוכו. אבל במקום שבשלו שם הקדירה כל היום [ח] מתלא נתינת הקדירה שם לא היתה לשם הטמנה וגם אין לאו לאו להטמין בתוך הקרקע הלכך ליכא למיחס. אבל זה ק"ק [עכ] מנהגם שנורפין ומלקין את הקדירה ואין מדקדקים היכן מניחין אותה ונחל לישנא דרב חזקיה משמיה דאמיי דייקינן מינה לעיל פ' כירה דף לח.) דאם הניח על גבי קרקע אע"פ שדעתו להחזיר אסור (ב) ואפילו בע"ש נמי אסור להחזיר [ז] כדפרישית לעיל. ושמא כאילך ל שנא אסירנא להו [ח] דשרי אניח על גבי קרקע אם דעתו להחזיר. ועודן בידו אפי' אין דעתו להחזיר דבשל פופרים הלך אחר המיקל. ור"ח פירש מעשה אומה דאמרה בשבת הניחה ואזלינן לאומה [ז] וע"ל דלא אסרינן מזרה מבעוד יום אלא היכא דנטלה מעל גבי כירה שעתיד להשהות עליה ולהחזירה עליה לשום שהייה שאם אתה מתיר להחזירה מבעוד יום אתי להחזיר משהייה אבל אם אם המזירה לשם הטמנה לא אסירא עכ"ל (ו) ומשמע לי הטעם משום דהטמנה גופה אסרינן בשבת [ט] והיאך נאסור להחזיר מבעוד יום:

7ב. **קרבן נתנאל**

[ז] כדפרישית לעיל. ש"מ. ומימה הא דמסיק להדיא לעיל הא דר' מלאי והא דחזקי' משמי' דאמרי מדבר שבת דאמר מחזירין אף בשבת אלא אבל מבעו"י מחזירין בכל ענין. ונראין לומר הא דאמר מדבר שבת אלא דאמר מחזירין אף בשבת והיינו בין בשבת בין סמוך לשבת שיגור אם הקדירה היתה קרה לא היתה מתחממת קודם שתיכה. אבל מבעו"י היינו קודם זמן המחזירין בכל ענין. אבל קשה מ"מ הא לא אסרינן להחזיר בע"ש כ"א בכירה שאינה גרופה וקטומה דבריה וקטום מתיר כ"ה להחזיר אפילו בשבת ואם כן אין אסור אלא בע"ש אבל בשבת אפילו אם הקדירה לכן אין מדקדקין היכי מניחין אותה ואין לומר הא דקאמר שגורפין אינו שגורפין כל הגפלים ואם אלא שמשום וגורף ממקום למקום כדי שיהא המקום נוחה לשבת עליה הקדירות. דהא מסני שאין אלו רגילין לטמון בתוך הקרקע. ואי בשאינו גרוף הא דאמר לטמון בתוך הרמן. וע"ל דמנהגם היה לגרוף הגפלים דמן מקום מוסד הקדירה אף בכירות הקדרות היו מניחין ועיין תו"ש מהרש"ל סימן ס' שמסכן בזה ע"ש:

8) **רא"ש – רנ"ג סי'**

[ב] דינו כמו בשבת עצמו. לאו דוקא, אלא דאסור בשאינה גרופה וקטומה, אבל בגרופה מותר בכל ענין, ואין חילוק בין הניחו על גבי קרקע או עודן בידו, כמו שכתב הרא"ש שם [פ"ג סימן ב] [ג]. ואף על גב דבפרק ד' [סימן ב] לא כתב כן, שם העתיק לשון התוספות [שבת מח. א סוף ד"ה דוחים] וכדרכו, אבל בעצמו סבירא ליה דמותר, כנזכר לעיל. ויש ראיה לדעה זו בירושלמי שם [פ"ג הלכה א] נטלו מבעוד יום מחזירו מבעוד יום, משחשיכה מחזירה משחשיכה, נטלו מבעוד יום וקדש עליו היום העמידו בארץ אסור כו', אבל בהנך מותר בכל ענין. ולדעת הר"ן [שבת טו, ב ד"ה ביתו] לא דמי מבעוד יום לחשיכה:

9) **אורח חיים רנז הלכות שבת** — **בית יוסף – רנ"ג**

11) [ח(ב)] **כתב א"א ז"ל יש נוהגים לעשות חפירה אצל מקום האש וכו'.** כריש פרק במה טומנין (פי' ב) כתב כן והוא מדבר התוספות שם (מת. ד"ה דוחים) וכתבו המרדכי (פי' שם) וסמ"ג (שם וסמ"ק (שם) והתרומה (שם דיני הטמנה) ורבינו ירוחם בחלק ג' (שם) וכתבו עוד התוספות יד) והרל"ח שם שיש מקומות שבמקום שמניקין אותו ובשלו כל הקדירות ביום לע[ערב מבלה האם ונורפין הרמן ונותנין הקדירה לגורך ממר ומכס[ין] אותה בחפר ולכן אם אינה לגבי הטמנה אלא לשמירת הבל הבא מן המקום שבשלו שם הקדירה כל היום ונגזרה הקדירה כל היום תחלת נתינ[ת] הקדירה שם לא היתה לשם הטמנה וגם אין לאו לאו להטמין בתוך הקרקע הלכך ליכא למיחס למידי אבל [ז] קלת קשה למנהגם שגורפין ומסלק[ין] הקדירה ואין מדקדקין היכן מניח[ין] אותה ולחד לישנא דפרק כירה (לח אם הניח על גבי קרקע אף על [פי] שדעתו להחזיר אסור ואפילו בע[ש] שבת נמי אסור להחזיר ושמא ס"ל כאידך לישנא דשרי הניח על ג[בי] קרקע אם דעתו להחזיר וקיים הרא"ש וכתב ורבינו מנחם (בגליון ש[ם]) פסק כלישנא דמחמיר ונראה לי דלא אסרינן מזרה מבעוד יום מ[ה] [היכא] דנטלה מעל גבי כירה שעתידה להשהות עליה ולהחזירה על לשום שהייה שאם אתה מתיר להחזירה מבעוד יום אתי להחזי[ר] משהייה אבל אם המזירה לשם הטמנה לא אסירא עכ"ל (ו) ומשמ[ע] לי הטעם משום דהטמנה גופה אסרינן בשבת טו) והיאך נאסור להחזיר מבעוד יום:

שבת – פ"ו

דיני שהייה והטמנה בערב שבת

סג. מכיון שישנם הרבה חילוקי דינים בנוגע להשארת קדירה על גבי האש מערב שבת (קפד), טוב להקפיד שכל תבשיל יהיה מבושל כל צורכו בערב שבת, ושהקדירה תינתן על גבי אש מכוסה • (קפה) לפני כניסת השבת (קפו), וכן לגבי מים, טוב ליתנם על גבי אש מכוסה בערב שבת לאחר שנרתחו (קפז).

אמנם קדירה שאין רצונו להחזירה על גבי האש לאחר שהסירה בשבת, והתבשיל שבה מבושל מבעוד יום לפחות כדי השיעור של מאכל בן דרוסאי, שהוא חצי בישול, או במקום הדחק אפילו רק כדי שליש בישול (קפח), וכן דוד־מים שהמים שבו נתחממו מבעוד יום לפחות לשיעור של יד סולדת בו ורצונו להשאירו על האש במשך כל השבת (קפח•), מותר, מעיקר הדין, להשאירם על גבי האש מערב שבת גם אם אינה מכוסה (קפט). וטוב להחמיר אם רצונו לשים את הקדירה או את דוד־המים על גבי האש הזאת שאינה מכוסה, שישימם זמן רב לפני כניסת השבת (קצ).

(קפה) לחוש לשיטת התוספות, מובאת סי' רנג סע' ב ברמ"א, וע"ש במ"ב ס"ק ע ו"עד, ועיין גם בס"ק עג; ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דכל שמעמיד הקדירה על גבי אש גדולה במקום שהתבשיל שבה יכול לרתות לפני שבת — לית לן בה, אף אם שוב יקטין את האש. ועוד אמר לי הגרש"ז אויערבך שליט"א, דיש להקפיד לא להגדיל האש אחרי שהניח האזבסט, דאל"כ מסתבר דאין זה חשוב כקטומה, אלא רק ככיסוי בעלמא, דומיא דסי' רנג סע' א ובמ"ב ס"ק יד, דמסתבר דדוקא אם הובערה האש מעצמה, אבל